

Số nôi lên của Trung Quốc đã trở thành truyện kinh tế và chính trị của thời đại hiện nay. Mọi tuôn lũ thêm mới đến sách mới thông báo về sự “hội nhập Đông tây y”, số nôi lên của “Chimerica” và một thế giới lại không xa khi Trung Quốc “đi u khi n” hành tinh này. Truyện thông, đến biết là báo chí thế giới mới, đến bắt thu hút bởi câu chuyện về việc Trung Quốc đang chiếm vị trí hàng đầu thế giới. Đa số báo tin trên những tờ báo chính lớn như Financial Times và The Wall Street Journal đều tập trung vào Trung Quốc.

Trung Quốc ngày nay. Ảnh: human-pro.com

Những những tin tức về sự “xâm chiếm” toàn cầu của Trung Quốc đều cho thấy ảnh hưởng thực tế, đến biết khi nói về việc Trung Quốc vượt – hay không vượt – Mỹ trở thành một cường quốc số 1 thế giới như thế nào. Nếu nhìn vào các yếu tố như tiềm năng văn hóa và hệ thống nhân đạo, có thể thấy rằng trong khi Trung Quốc là một trong những cường quốc lớn trên thế giới hiện nay (những này hội nhập thế giới đã chính thức vượt Mỹ trở thành nền kinh tế lớn thế giới hai thế giới), tiềm năng của họ vẫn còn “lép vế” trước Mỹ.

Trong khi trao đổi thế giới mới của Trung Quốc với các khu vực như châu Phi và Mỹ Latinh gia tăng mạnh mẽ, họ vẫn còn là một thế lực mới. Tại châu Á, Trung Quốc đang là đối tác thế giới mới cho đến, những các dòng trao đổi chủ yếu là các loại hàng hóa công nghiệp, trong khi Mỹ vẫn còn là một cường quốc cao hơn trong dây chuyền hàng hóa. Hệ thống và đầu tư trực tiếp nước ngoài của Mỹ tại khu vực này cũng lớn hơn so với của Trung Quốc, và “quyền lực mềm” cũng như “quyền lực cứng” của Mỹ vẫn đang chiếm ưu thế hơn so với Trung Quốc gần đây gia tăng sức mạnh quân sự của mình.

Số nôi lên của Trung Quốc đã buộc Mỹ phải nhanh chóng tái cam kết với thế giới. Hiểu rằng số là các bên cùng thắng.

Một bài xã luận đăng trên tờ The East African (Đông Phi) nhận định: “Chỉ riêng các hệ thống kinh tế không thể một quốc gia chiếm ưu thế bên ngoài biên giới của mình”. Tác giả bài báo, ông Charles Onyango-Obbo phân tích, Mỹ sẽ vẫn chiếm vị trí chủ đạo trong các lĩnh vực giáo dục, công nghệ, văn hóa (Hollywood và âm nhạc), cũng như kinh doanh và thể thao. Ông cho rằng Trung Quốc sẽ trở thành một cường quốc rất quan trọng trên thế giới, song sẽ không đóng vai trò số 1.

Có thể không có điều gì khác biệt này thế hiện rõ nhất như ở châu Phi, nơi Trung Quốc đang mô tả là những chi nhánh trong cuộc tranh chấp tài nguyên thiên nhiên thế hệ thu của bên ngoài về việc không các hệ thống phát triển – chủ yếu dựa vào hàng hóa giá rẻ, đầu tư vào hệ thống, và các khoản cho vay lãi suất thấp – hoàn toàn dựa vào những đòi hỏi kỹ thuật và tôn trọng nhân quyền. Điều này, Trung Quốc đang tiếp cận với nguồn nguyên liệu đầu vào để đáp ứng cho sự tăng trưởng nóng của nền kinh tế trong nước.

Số hiện diện của Trung Quốc tại châu Phi này đã mở rộng đáng kể trong những năm gần đây. Những mỏ vàng là đối tác thương mại lớn nhất của châu Phi cận Sahara, chiếm tới 15% tổng kim ngạch thương mại của châu Phi, trong khi các trao đổi với Trung Quốc chỉ chiếm 10%. Đó là chưa kể đến việc châu Phi được mở cửa với thị trường ưu tiên hàng đầu và thương mại, chỉ chiếm 2% tổng thương mại toàn cầu của nước này.

Trên thực tế, phần lớn trao đổi thương mại giữa Trung Quốc và châu Phi là hoạt động nhập khẩu dầu từ năm quốc gia châu Phi. Nếu chỉ tính riêng về dầu mỏ, vốn được Trung Quốc đặt làm trọng tâm trong chính sách tại châu Phi này, Mỹ cũng vượt xa Trung Quốc. Trong khi nước cộng đồng dân nhập khẩu hàng đầu là 17% dầu mỏ của toàn châu Phi thì nền kinh tế sản xuất hàng nhập khẩu là 29% (con số này của châu Âu là 35%).

Chưa hết, các công ty phòng ngừa Tây vốn là những đối tác thương mại nước ngoài hàng đầu trong các dự án khai thác dầu ở Nigeria (nước sản xuất dầu lớn nhất khu vực châu Phi cận Sahara), cũng như tại các nhà sản xuất dầu lớn nhất của toàn châu Phi như Ghana và Uganda.

Xu hướng này có thể tiếp diễn, một phần vì các cáo buộc tham nhũng và quản lý không tốt tại một loạt các dự án năng lượng và hạ tầng của Trung Quốc ở khắp châu Phi. Một dự án khai mỏ và làm đường do Trung Quốc tài trợ trị giá 8 tỷ USD tại Congo, những tầng là “Kế hoạch Marshall của châu Phi” khi bắt đầu từ thập kỷ cách đây vài năm, đã bị “hoen ố” bởi những cáo buộc tham nhũng và sự chậm trễ trong thi công, khiến cho một dự án cấp quang quy mô lớn của Trung Quốc tại Uganda.

Một nghiên cứu mới đây của Mạng nghiên cứu lao động châu Phi, mang tên “Đầu tư của Trung Quốc tại châu Phi: Triệt nghiệm cho lao động”, đã xem xét các điều kiện lao động tại các công ty của Trung Quốc ở 10 quốc gia châu Phi và xếp Trung Quốc vào “mất trong những nhà tuyển dụng tồi tệ nhất”.

Cảm giác về những vấn đề tại Trung Quốc là rất lớn ở Angola và Nigeria, những nước mà vài năm trước đây đã nợ Trung Quốc vì bộ lu trình của những hạn chế và các khoản cho vay phát triển vô điều kiện và với lãi suất thấp, cũng với cam kết không can thiệp vào công việc chính trị nội bộ.

Trao đổi thương mại hai chiều giữa Trung Quốc và Nigeria tăng gấp đôi từ năm 2006-2008, đạt 7 tỷ USD (con số này của Mỹ là 42 tỷ vào năm 2008). Tổng thống Nigeria khi đó, ông Umaru Yar'Adua cuối cùng đã hủy bỏ dự án vì các vấn đề bồi đắp và chi phí tín dụng. Washington trở thành “ngôi ông đức” mới. Theo Phòng Thương mại Mỹ, xuất khẩu của Mỹ sang Nigeria đã tăng 48% và nhập khẩu (chủ yếu là dầu mỏ) tăng 16% chỉ trong vòng một năm.

Tình hình cũng tương tự như ở Angola. Rafael Marques de Morais, người sáng lập ra Maka (cơ quan giám sát tham nhũng tại Angola) nói rằng “tham nhũng và thiếu trách nhiệm giữa trình trong các thỏa thuận giữa Trung Quốc và Angola đã hủy hoại quan hệ lâu dài và bền vững giữa hai nước”. Ông nhận thấy rằng với Bộ ngoại giao đa khoa tại thủ đô Luanda do Trung Quốc bắt đầu 4 năm sau ngày khánh thành.

Tháng Bảy vừa qua, bộ ngoại giao và nhân viên bộ ngoại giao đã phải sơ tán vì các lo ngại về an toàn. Một lần nữa, Washington xuất hiện để thay thế vào những mối nguy hiểm và tan vỡ ở Bắc Kinh.

H&#p g&#p các quan ch&#c Angola h&#i tháng Sáu đ&# th&#o lu&#n các ph&#&ng th&#c nh&#m đ&#y m&#nh th&#&ng m&#i và thúc đ&#y m&#t biên b&#n ghi nh&# v&#a ký v&#i IMF có th&# đ&#n t&#i nh&#ng kho&#n vay m&#i t&# các ngân hàng ph&#&ng Tây.

Đi&#u này đang giúp gia tăng c&# v&# chi&#u r&#ng và chi&#u sâu các cam k&#t c&#a M&# không ch&# v&#i châu Phi mà còn v&#i nhi&#u n&#i khác trên th&# gi&#i, thông qua các th&# ch&# qu&#c t&# cũng nh&# các h&# tr&# nhân đ&#o và tr&# giúp v&# quân s&#.

Dù có m&#i quan h&# g&#n bó v&#i Zimbabwe và Sudan, Trung Qu&#c v&#n hi&#n đi&#n quân s&# m&#t cách khiêm t&#n &# châu Phi và h&#u nh&# không có m&#t t&#i M&# Latinh, và v&#n b&# M&# l&#t át ngay c&# &# nh&#ng n&#i là sân sau c&#a Trung Qu&#c.

Tháng tr&#&c t&#i Hà N&#i, M&# đã là khách m&#i đ&#c bi&#t t&#i Di&#n đàn An ninh khu v&#c ASEAN (ARF) trong b&#i c&#nh các n&#&c trong khu v&#c ngày càng lo l&#ng tr&#&c s&# gia tăng s&#c m&#nh quân s&# c&#a Trung Qu&#c và vi&#c n&#&c này đòi ch&# quy&#n t&#i các đ&#o &# Hoàng Sa và Tr&#&ng Sa. T&#ng th&#ng M&# đ&# đ&#nh m&#i các lãnh đ&#o ASEAN t&#i M&# tham gia m&#t h&#i ngh&# ASEAN – M&# vào mùa Thu này, trong khi các ngo&#i tr&#&ng ASEAN đã m&#i M&# tham đ&# m&#t cu&#c đ&#i tho&#i khu v&#c mang tên H&#i ngh&# Th&#&ng đ&#nh.

Đông Á, cu&#c g&#p mà các nhà ngo&#i giao nói là giúp ngăn ch&#n s&# &#nh h&#&ng c&#a Trung Qu&#c trong khu v&#c.

M&#i đây, Washington đã tăng c&#&ng các tr&# giúp nhân đ&#o cũng nh&# quân s&# cho Lào, Campuchia và xóa hai n&#&c này kh&#i danh sách đen v&# th&#&ng m&#i – đ&#ng thái s&# giúp thu hút các dòng v&#n đ&#u t&# c&#a M&# ào &#t đ&# vào đây. T&#i Indonesia h&#i tháng T&#, M&# cũng đã ký m&#t th&#a thu&#n cho phép tăng v&#n đ&#u t&# c&#a M&# vào n&#n kinh t&# l&#n nh&#t Đông Nam Á này.

T&#t nhiên, châu Á v&#n là m&#t khu v&#c mà Trung Qu&#c đang ch&# ng&# v&# th&#&ng m&#i – t&#ng trao đ&#i gi&#a M&# v&#i các n&#&c trong khu v&#c đ&#t 231 t&# USD, trong khi con s&# này v&#i M&# ch&# &# m&#c 178 t&# vào năm 2008. Tuy nhiên, h&#u h&#t các dòng trao đ&#i này là các lo&#i hàng hóa trung gian có giá tr&# th&#p (Trung Qu&#c mua nguyên li&#u đ&#u vào giá r&# t&# các n&#&c nghèo và s&# đ&#ng chúng đ&# t&#o ra các s&#n ph&#m xu&#t kh&#u).

Ho&#t đ&#ng này không giúp thúc đ&#y các trao đ&#i k&# năng mà các n&#&c Đông Nam Á c&#n đ&# ti&#n thêm trên n&#c thang công ngh&#. Các n&#&c nh&# Malaysia, Singapore, Indonesia, Thái Lan và Vi&#t Nam v&#n đ&#a trên các th&#a thu&#n công ngh&#, th&#u khoản và giáo d&#c v&#i M&# đ&# có đ&#&c đ&#u này.

M&#t khác, M&# chi&#m t&# l&# l&#n v&# đ&#u t&# tr&#c ti&#p n&#&c ngoài vào khu v&#c này (8,5%) trong khi Trung Qu&#c là 3,8% vào năm 2009. Gi&#i chuyên gia tin r&#ng các đ&#ng thái h&#&ng đ&#n s&# h&#p tác sâu s&#c h&#n gi&#a M&# và Đông Nam Á v&# chính tr&#, kinh t&# và an ninh s&# đ&#&c ti&#p t&#c.

T&#i nhi&#u n&#i khác mà Trung Qu&#c đang tăng c&#&ng s&# hi&#n đi&#n v&# kinh t&#, nh&# M&# Latinh ch&#ng h&#n, M&# cũng có nh&#ng quân bài đáng giá đ&# ch&#i. Năm ngoái, Trung Qu&#c đã thay th&# M&# tr&# thành đ&#i tác th&#&ng m&#i hàng đ&#u c&#a Brazil và hi&#n là đ&#i tác th&#&ng m&#i l&#n th&# hai c&#a Venezuela, Chile, Peru, Costa Rica và Argentina. Nh&#ng trong khi t&#ng kim ng&#ch th&#&ng

Mọi cửa hàng khu vực này với toàn châu Á (mà chủ yếu là ở Trung Quốc) tăng 96% trong thập kỷ qua, thì còn số này với riêng Mỹ đã tăng mạnh hơn (118%). Tập chí kinh tế Trung Quốc cho biết thị trường cửa hàng Trung Quốc vào Mỹ Latinh đến cuối năm 2008 chỉ đạt 12 tỷ USD – ít hơn một mình bang Michigan (cửa Mỹ) đưa vào khu vực này.

Cũng như nhiều khu vực khác, các quan hệ giữa Trung Quốc và Mỹ Latinh còn vấp phải rào cản văn hóa và địa lý. Kevin Casas-Zamora, một chuyên gia về Mỹ Latinh thuộc Viện nghiên cứu Brookings, cho biết: “Mỹ và Mỹ Latinh gần nhau hơn, và Trung Quốc không bao giờ cạnh tranh được với nước này”.

Số cửa hàng cửa hàng quy mô lớn – thông qua văn hóa, ngôn ngữ và hệ thống – cửa Mỹ trong khu vực cũng làm lu mờ sức hút của Trung Quốc. Dù Bắc Kinh đã tìm mọi cách để thu hút người dân nơi đây đến với ngôn ngữ và nền văn hóa Trung Quốc thông qua các Viện Khảo cổ (hiện có tới 300 viện như thế trên toàn thế giới, trong đó 21 ở Mỹ Latinh), nhưng rất ít người biết nói tiếng Trung và Mỹ Latinh cũng như ít người nói tiếng Tây Ban Nha ở Trung Quốc.

Ở châu Phi, quy mô lớn cũng đóng vai trò rất quan trọng. Mọi thị trường, từ nhà hàng đến trạm xe buýt, đều mang tên Tổng thống Obama – một người Mỹ gốc Phi. Các cửa hàng cửa hàng văn hóa Mỹ, từ đồ ăn đến âm nhạc và thời trang, đều đã ngấm vào khu vực này. Sinh viên châu Phi vào Mỹ mỗi ngày đổ xô sang Mỹ du học, và tiếng Anh là ngôn ngữ được rất nhiều người theo học.

Hơn thế, Mỹ vẫn có xu hướng là nước được ưa chuộng nhất mỗi khi có vấn đề. Ví dụ tại Uganda, sau các vụ đánh bom khủng bố ở thủ đô Kampala làm 85 người thiệt mạng mùa hè qua, Tổng thống nước này Yoweri Museveni dù có quan hệ chặt chẽ với Trung Quốc nhưng đã họp báo tại Washington, chỉ không phải Bắc Kinh, để kêu gọi hỗ trợ. Và đương nhiên nước ông đã nhận được hỗ trợ trị giá 24 triệu USD.

Thực tế này đã làm dẽo nhòn hình ảnh của Mỹ và tạo điều kiện thuận lợi hơn cho những quân bài của mình (văn hóa, quân sự, khoa học và kinh tế) theo ý muốn. Nhiều trong số các quân bài này đã từng bị số đông không đúng mức hoặc bị lãng phí trong hai thập kỷ qua, khi Mỹ là siêu cường duy nhất trên thế giới. Số này lên của Trung Quốc đã buộc Mỹ phải nhanh chóng tái cam kết với thế giới. Hiện nay là các bên cùng thắng.